

Seppo Oikkonen

Rafaelin koulu

Eurooppalaisia esseitä

Rafaelin koulu

Rafaelin koulu

Eurooppalaisia
esseitä

Seppo Oikkonen

© Seppo Oikkonen 2017

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-951-568-335-9

Sisällys:

Aivopuoliskot	11
Auto	13
Evoluutiopsykologia	18
Freud	23
Hypnoosi	29
Ihmiskuva	36
James Joyce	39
Kehityksen ongelma	48
Komplementaarisuus	53
Kouluinstituutio	58
Koulutieto	63
Kullan kimallus	67
Käsiterealismi	72
Legitimaatio	74
Marshall McLuhan	77
Matrix	84
Metafora	88
Minä	91
Moraali	99
Pasifismi	104
Peräseinä	108
Populus	111
Rafaelin koulu	115
Raha	122
Russell ja antiikki	127

Samuuden sokea piste	133
Semiotiikka	136
Suhteellisuusteoria	142
Taloususkonto	150
Tiedonalojen jako	153
Totemismi	157
Tractatus Logico-Philosophicus	163
Valistus	167
Vallan kolmijako-oppi	170
Wienin piiri	175
Viimeinen taisto	183
Värit	187

Esipuhe

Kenenkään, ei varsinkaan yhdenkään yhteiskunnallisen vaikuttajan, poliitikon tai muussa julkisessa asemassa toimineen, ei kannattaisi kirjoittaa itsestään elämäkertaa, sillä sellaiset kirjat yleensä yrittävät vain selitellä menneisyyden virheet parhain päin ja vakiinnuttaa sellaiset tapahtumien tulkinnat jotka asianomaiset itse haluavat historiankirjoihin jäävän. Sen sijaan jokaisen ajattelevan ihmisen pitäisi eläessään ensinnäkin kirjoittaa itseään varten oma versionsa maailmanhistoriasta ja toiseksi laatia seikkaperäinen sanakirja, jossa oman maailmankatsomuksen ja -kuvan keskeiset käsitteet olisi koottu jonkinlaiseen koherenttisesti kytkeytyvään keskinäisyhteyteen – niin että tämän kokonaisuuden nurkkia kolkutteleamalla tiedetään mihin päin niistä uusia ovia aukeaa.

Koska olen jo sen verran ikääntynyt että minun on mietittävä jäljellä olevien resurssieni järkevää käyttöä, ajattelin hylätä yhteiskunnallisen keskustelun nettipalstoilla ja runnata kokoon ajatteluni avainsanojen kokoelman, jossa kaikkien sanakirjojen Äidin, eurooppalaisten valistusfilosofien Diderot ja d’Alembert toimittaman Suuren Ensyklopedian tapaan selitettäisiin miten maailman asiat oikeasti ovat. Onko sellainen nyt naiivia? – Mutta eikö kaikki käsitteellinen ajattelu aina lopulta palaudu tiettyihin alkuasetuksiin, lähtökohtaisiin käsitteisiin. Siinä itsessään ei ole mitään naiivia, lähtökohtaiset käsitteet ja niiden perustavanlaatuiset asemoinnit ovat ajattelun natiivi alusta. –

Mielestäni me voisimme edelleenkin elvyttää eurooppalaisen valistuksen henkeä, joka sekään ei syntynyt tyhjistä, vaan 1600-luvun kartesiolaisen rationaalisuuden pohjalta. Sen juuret puolestaan olivat itäneet humanismissa, jonka yksilölähtöiset premissit kylvettiin renessanssissa. Noita aikoja voitaisiin kutsua "heräämiseksi", koska ne merkitsivät Euroopan havahtumista tuhatvuotisen keskiajan depersonaloituneesta, minäpersoonan hukuttaneesta unesta.

Me emme edelleenkään oikein ymmärrä, miten erityistä tämä eurooppalaisuutemme suhteessa sekä omaan historiaamme että maailman muihin suuriin kulttuureihin on. Keski- ja uudenajan

taitetta voidaan pitää ihmisen historian ehkä mullistavimpana aikakausien taitteena. Mikään ei ole ajatushistorian harrastajalle mielenkiintoisempaa kuin yrittää kartoittaa mitä kaikkea tuossa murroksessa tapahtui ja mihin uuden ajan tiedollisen sivistyksen syvät raiteet meitä vievät.

Tarvitsemme siis syvempää oman eurooppalaisuutemme ominaislaatuojen ymmärtämistä, ja siihen pääsemiseksi meidän on ensin keskellä kiireistä ja ärsyketäyteistä nykylämäämme pysähdyttävä, käännyttävä ympäri ja aloitettava vaivalloinen paluu takaisin niitä polkuja pitkin jotka ovat nykypäivään päätyneet. Se matka tehdään omien korvien välissä -- se ei ole mikään ekstreemistinen elämyksenmetsästäjien riemuretki. Ajattelussamme "ymmärrystä noituivat" -- tämä ilmaisu on Wittgensteinin, 1900-luvun ehkä eniten kommentoidun tiedonfilosofin -- yleiskäsitteet on analysoitava hajalle ja palautettava niiden historiallisiin käsitteenmuodostuksellisiin lähtökohtiin. Juuri sitä näissä esseissä ollaan yrittämässä.

Yleiskäsitteemme eivät pätevöidy sillä että yritämme mahdollisimman täydellisesti määritellä ne toisilla yleiskäsitteillä. Paradoksaalisesti yleiskäsitteiden määrittelemine pyrkii sementtoimaan niiden kaikkein laajimmat mahdolliset merkityssällöt, ja täsmällisyys jääkin vain näennäisesti eksaktiksi pinnaksi ilmaisulle, joka todellisuudessa muuttuu ajattelun valkeaksi aukoksi, tabukäsitteeksi. Varsinkin yhteiskunnallista keskustelua käydään nykyään likimain pelkästään ideologisten leimasanojen varassa. -- Vain palauttamalla käsitteitä niiden hahmonmuodostuksellisiin historiallisiin alkioihin voimme toivoa tavoittavamme jotain perustavanlaatuista. --

Internetaika on emergoinut somekulttuurin, jossa myös yhteiskunnallista keskustelua käydään yhä lyhyempiä viestejä yhä nopeammin välittävän tekniikan ehdoilla. Tämä hektisyys vie meiltä viimeisetkin mahdollisuudet pysähtyä kuuntelemaan mistä kaivosta sanamme oikein kaikuvat. Mediaprofeetta Marshall McLuhanin taannoinen ennustus ja Neil Postmanin kuvailema painajaisuni näyttävät nyt käyvän toteen. Reaktiivisessa maailmassa käyttökelpoinen "tieto" muuttuu tietyllä tavalla käsitteellisesti "kiinteäksi" -- siitä tulee jotain "sanakirjanomaisuutta". Ei suinkaan ole sattumaa, että sähköisen tiedonvälityksen ylivoimaisin tiedollinen auktoriteetti on Wikipedia. Eikä ole

sattumaa, että niin monet ”keskustelut” päätyvät käsitteiden määrittelyyn -- mikä käytännössä siis vain edelleen vahvistaa vallitsevaa harhakuvaa, jonka mukaan pätevä tieto olisi jonkinlainen elektronisen sanakirjan sivuun kääritty avainkäsite.

Toki käsitteiden täsmällinen määrittely on yksi ymmärtämisen ehdoista, mutta jos merkitykset lyödään lukkoon, ajattelu lakkaa ja kulttuuri kivettyy. Mediaprofeettojen eskatologiat toteutuvat, ja ehkä Einstein haudassaan päästää rähjäisen naurun – neljännen valtiomahdin maailmansotaa tosiaan käydään kivettyneillä käsitteillä ja kepittävillä asenteilla.

Nettikeskusteluissa kannanoton perusteluksi riittää käytännössä viittaus Wikipediaan, ikään kuin käsitteen määritelmä riittäisi sen totuudellisuuden pätevöittäjäksi. Näiden esseiden tyyliä syntyi kuin itsestään. Juuri nyt olemme siinä pisteessä jossa on tarpeen pyyhkiä tajunnallinen taulu puhtaaksi ja kirjoittaa mielen peräseinälle paremmat avainsanat. Nämä sanat ovat vain omiani, mutta saattavat antaa mallin ja suhteutusmahdollisuuden sille joka rukkaa oman kellonsa uuteen aikaan. -- Sanakirjan idea saattaa olla toimiva, jos sitä hyödynnetään olemassaolevien tabujen ja harhojen paljastamiseen, kuten valistus- ja vallankumousvuosisadan filosofit tekivät. Jos joku siis haluaa jotain tietää, hänen tarvitsee vain etsiä kyseinen kohta sanakirjasta. Siellä sanat pannaan oikeisiin yhteyksiinsä, kytkeään käsitteet konteksteihinsa. Lähtökohtaisiksi paljastuvat ne käsitteet joiden kytkennät näyttäytyvät eri yhteyksissä toistuvasti.

Sanakirja on olemuksellisesti lähtökohtaista tietoa – sanakirjassa ei todistella, ei perustella, eikä varsinkaan puolustella, vaan sanakirjan lauseet toteavat tosiasiat niin kuin ne ovat. On pikemminkin niin päin, että jos joku tarvitsee ajatuksilleen perusteluja, hän voi yksinkertaisesti vain viitata sanakirjaan.

Eurooppalaisinta eurooppalaisuudessa on uusi aika -- se historian ajanjakso jonka varhaisin vaihe alkoi renessansista jolloin koko tuhatvuotisen keskiajan outoa minätietoisuuden hukuttanutta unta nukkunut manner heräsi henkisesti ja sai takaisin kauan kadoksissa olleet kognitiiviset kykynsä kuten syvyysspektiivin hahmottamisen ja ajantajun. Varsinainen havahtuminen uuteen itsetietoisuuteen aukesi niin sanotun "kartesiolaisen paradigman" kautta, ja uudet tiedolliset sisällöt löysivät opilliset muotonsa valistuksen valaistessa kuninkaaksi kohonneen kansan miellet.

Me emme edelleenkään oikein ymmärrä, miten erityistä tämä eurooppalaisuutemme suhteessa sekä omaan historiaamme että maailman muihin suuriin kulttuureihin on. Keski- ja uudenajan taitetta voidaan pitää ihmisen historian ehkä mullistavimpana aikakausien taitteena. Mikään ei ole ajatushistorian harrastajalle mielenkiintoisempaa kuin yrittää kartoittaa mitä kaikkea tuossa murroksessa tapahtui ja mihin uuden ajan tiedollisen sivistyksen syvät raiteet meitä vievät.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi